# ՖԻԶԻՔԱԿԱՆ ՁԱՆԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

## “ՄԻՆՉԵՒ ԲՈԼՈՐՍ ՀԱՍՆԻՆՔ... ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԿԱՏԱՐԵԱԼ ՆՄԱՆՈՒԹԵԱՆ”

# ՖԻԶԻՔԱԿԱՆ ՑԱՆԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀՈԳԵԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԱՄԱՐՏԻ ՀՆՈՑԻՆ ՄԷՋ ԿԸ ԿԵՐՏՈՒԻ ՄԱՐԴ ԱՐԱՐԱԾ

Մարդ էակը համադրոյթն է մարմնեղէն և հոգեղէն գոյութեան: Բաղադրութիւնն է նիւթի և հոգիի, մահուան և յաւերժութեան: Մարդ արարածը, այսօր ենթակայ է Բարձրագոյն Ստեղծողին, անկէ ծագում առած է և հոն վախճան պիտի ունենայ:

Մարդ իր մէջ բան մը ունի որ աւելի է բան արիւնը, ոսկորը և ջիղը: Եթէ մարդ էակի անդենականին գիտակցութիւնը կորսուի, ան խոտի կը վերածուի: Մարդ արարածը բնութեան զաւակն և արտադրութիւնն է առաւել ըլլալով կարելիութիւնն ունի նմանելու Յիսուս Քրիստոսի, որովհետեւ աստուածային շունչին (անճնաւորութեան) ու Հոգիին՝ պատկերն ու նմանութիւնը ստացած է Արարիչէն:

Մարդուն մղումները աւելի զօրաւոր են բան զգացումները:

Ան ակամայ կը մեղանչէ իր մղումներէն տարուած: Մարդու ներկան անգոյ է, անցեալը աղօտ, և ապառնին՝ կասկածելի: Պահ մը կը դեգերի, պահ մը կը փայլատակէ և դեռ երկունքներու բովէն չանցած անդարձ կը մեկնի: Ան յաւիտենական կեանք պիտի ստանայ, ոչ որովհետեւ կոթողներ կը թողու աշխարհին, այլ որովհետեւ պարտութեան մէջ յաղթանակ կը կերտէ և մահկանացութեան մէջ աստուածութեան կը ճգտի: Ան, անջրպետի գեղեցկագոյն և հանճարեղ արարչագործութիւնն է:

Մարդ արարած մարմին և հոգի է, սակայն իրապէս մէկ են: Մարդկային մարմինն ու հոգին Աստուծոյ կամքին արտայայտութիւններն են: "Հոգի" բառը կ՛ակնարկէ մարդկային կեանքին և ընդհանուր անճնաւորութեան: "Հոգի" նաեւ կ՛ակնարկէ մարդու ներքին սկզբունքը և համոզումը: Մարդ, Աստուծոյ հետ միացած, միակամ, միասիրտ, միաբան և միատարր ըլլալու համար ստեղծուած է: Աստուած Իր հոգւոյն անհունութեամբ կը սիրէ մարդ արարածը:

Մարդը գաղտնիք է: Պէտք է հասկնալ այդ գաղտնիքը և եթէ ամբողջ կեանքդ յատկացնես հասկնալու, մի՛ ըսեր թէ ժամանակ կորսնցուցած ես: Ջենք կրնար հաւատալ թէ, մեր երկրի վրայ մարդու գոյութիւնը պատահական դիպուածի մը արդիւնքն է կամ ճակատագրի մը պատահարը: Անոր գործօն մասնակցութիւնը իր գիտակցութեան պատճառաւ չափազանց մտերիմ ու սերտ է անհուն տիեզերքին հետ: Մարդկային իմացական կարողութիւնը, համայն տիեզերքի գոյացութեան մէջ, մեզ կը ստիպէ՛, որ մարդ էակը նպատակի մը համար ստեղծուած արարած մըն է, ու ոչ

պատահականութեան մէկ կոյր ու ժամանակաւոր արտադրութիւնը:

Մարդ օժտուած է իմացական և զարգացման անսահման հնարաւորութիւններով որ միմիայն աստուածային Միտքէն կրնայ գալ: Աստուծոյ սիրո՛յն ծնունդ են աշխարհ և մարդ: Մարդ իր մտքով՝ սքանչելագործ հանճար ու տիեզերանաւորդ մըն է: Անոր բարեշրջութեան ընդհանուր պատկերը չափազանց բարդ է և մինչեւ վերջ պարզաբանուած չէ:

**«Մարդը վար ինկած աստուած մըն է,**
**որ երկինքը կը յիշէ»:**

Մարդ առանց Գերբնականին կը պարպուի, կ՛անջհանայ և կ՛իմաստազրկուի: Նիւթապաշտ «ես»ի մարդ արարածը՝ հոգեւոր սնանկութիւն մըն է: Ան "իր" մը չէ՛, ան մեքենայ մը չէ՛: Մարդու գլխուղեղի զանգուածը երեք անգամ աւելի մեծ է կորիլլայի գլխուղեղի զանգուածէն և ան օժտուած է իմացական, զգայական և հոգեկան զարգացման անպատում հնարաւորութիւններով:

Ռիչարտ Ռուպինսթայն եզրակացուց, թէ «...մարդ առանձինն է աշխարհի վրայ, և միայն կրնայ վստահիլ իր անձին և կարողութիւններուն վրայ: Այսուհետեւ մարդ ապրելու է անյոյսօրէն...»:

Ան մոռցած է, թէ կենդանաբանական դասակարգութեան մէջ՝ մարդը կը պատկանի առաջակարգերու տոհմին: Մարդ կենդանիներէն կը տարբերի իր գիտակցական վարքով, բանական հոգիով, բարոյական սկզբունքով և ինքնիշխանութեամբ: Մարդուն բնորոշ է իր ինքնագիտակցութիւնն ու ստեղծագործական աշխատանքը:

Կամքի ազատութեան տեսութեամբ, Եզնիկ Կողբացին, զԱստուած կ՛ազատէ աշխարհի մէջ գոյութիւն ունեցող պատճառին նկատմամբ: Բոլոր կենդանիներուն մէջ մտաւորապէս ամենազարգացածն է մարդը և միայն ան ունի յօդաւոր լեզու: Մարդու հիմնական և ամենաէական զանազանութիւնը բարձրագոյն կապիկներէն՝ անոր գագաթնահայեաց դիրքն է, որուն հետեւանքն են միւս գլխաւոր տարբերութիւնները՝--

ա. ձեռքերը՝ իբրեւ աշխատելու գործիքներ,

բ. բերանը՝ իբրեւ խօսարան,

գ. աստուածակերտ ուղեղը՝ իբրեւ զգայական և մտաւորական անօթ:

Մարդը բոլոր արարածներու թագն ու պսակն է, որովհետեւ Աստուած իմանալի հոգի շնորհած է մարդուն: Մարդ, իբրեւ ֆիզիքական և իմացական ու բարոյական կազմաւորութիւն, հրաշալիք մըն է: Ան, նման չորքոտանի կենդանիներուն, մայր բնութիւնը՝ միայն գետնի հողը չդիտեր, այլ մարդու սեւեռումը առ Աստուած է: Անոր աչքերը յառած են աստղերուն ու հոգին կը փնտռէ զԱստուած:

Ըստ Ս.Ներսէս Շնորհալիի, հոգին և մարմինը իրենց էութեամբ միանգամայն տարբեր են, մէկը տեսանելի, միւսը անտեսանելի. ասոնց միաւորումէն յետոյ մարդը մէկ բնութիւն ունի: Մարդ իր կամքին արտայայտիչն ու տէրն է:

«Մարդ առաջին հերթին պարտական է իր բարեկամին,
այնուհետեւ իր անձին, և վերջապէս Աստուծոյ»

կ՛ըսէ Որոգինէս՝ բրիստոնեայ դպրագէտ, դաստիարակ և մտքի մշակ, բրիստոնէական փիլիսոփայութեան հիմնադիր:

Մարդ պէտք է ապրի ո՛չ միայն ինքզինքին համար, նաեւ իր ազգին և համայն մարդկութեան համար: Մարդու աստուածային որոնումը բնածին է, որովհետեւ Արարիչ Աստուած մեր ինքնագիտակցութեան մէջ հիւսած է Իր աստուածութենէն մասնիկ մը:

Մարդու կեանքը՝ մանրակերտ շարունակութիւն մը պարտ է ըլլալ իր Արարիչին ստեղծագործ աշխատանքին: Մարդ արարած, իր ազատ կամքին պատճառով, սահմանուած է ծառայելու, կամ չարին կամ Բարիին ըստ իր ընտրութեան:

Արարչագործութեան փառապսակը եղող մարդ էակ, Աստուծոյ օժանդակութեամբ միայն կրնայ իր կոչումը իրագործել այս աշխարհի վրայ: Գերագոյն արարած մարդուն, տարրական ու կեդրոնական գիտակցութիւնը ըլլալու է, թէ առանց գերբնական ներշնչումի, ինք հաւասար է կենդանիներու:

Հակառակ իր ստացած աստուածային Շունչին, մարդ պարտ է յօժարիլ, թէ իր կիրքերը ուժգին են, փառքը անժուժկալ և բնութիւնը կաւեղէն:

Մարդ արարած պարտ է գալ ինքզինքին: Մարդ կենդանիներէն կը տարբերի իր գիտակցական վարքով, բանական հոգիով, բարոյական սկզբունքով և ինքնիշխանութեամբ: Մարդու վարքը կամային է, երբ նպատակը անմիջականօրէն կապուած է բարոյական համոզումներու հետ:

Դաւիթ անյաղթ կամքի ազատութիւնը կը դիտէ որպէս կատարելութեան համար մարդու մղած պայքարի անհրաժեշտ բաղադրամասը: Կամքի գործածութիւնը, անձին ինքնահաստատման ներհոգեկան պայմանն է: "Անառակին" ինքզինքին գալուն առարկայական պատկերացումն է:

Կամքի ազատութեան տեսութեամբ, Եզնիկ Կողբացին, զԱստուած կ՛ազատէ աշխարհի մէջ գոյութիւն ունեցող չարի պատճառին նկատմամբ: Պատմութիւնը մարդկային գազանութեան ցոլացումն է, ո՛չ որովհետեւ մարդկութիւնը տգէտ է, այլ որովհետեւ ազատ կամք ունի, թէպէտ հրահանգուած է ըլլալ զգոյշ, սակայն մարդ շարունակ կ՛ապստամբի իր Արարիչ՝ Աստուծոյ դէմ:

Աստուած, որպէս սիրող Հայր Իր վիշտը կը յայտնէ եսայեայ մարգարէին բերնով ու կ՛ըսէ.

«Լսէ, ով երկինք, և ականջ դիր, ով երկիր, Վասն զի
Տէրը կը խօսի. Զաւակներ մեծցուցի ու բարձրացուցի,
Եւ անոնք ինծի դէմ ապստամբեցան»:

Ուստի Աստուած կը հարցնէ մեզմէ ամէն մէկուն, ըսելով.

**«Ի՞նչ է ձեր կամքը»:**

1. Մարդ էակը պիտի դատուի ի՛ր ազատ կամքով գործած սխալին կամ ուղիղին հետեւանքով:

2. Մարդուն գործած սխալ արա՛րքը պիտի պատժէ իւրաքանչիւր մեղաւորը:

3. Կամ իր հաւատքին, հաւատարմութեան ու սիրո՛յն որպէս հետեւանք, ան պիտի ստանայ յաւիտենական կեանք:

Աճնաւորութիւն մը ի՛նչ ուժի որ յանձնէ ինքզինք, այդ զօրութիւնը կը վարէ ուղեղին ընթացքը: Չարը հնարաւորութիւնը ունի վնասելու ջղաբջիջները: Բարին նոյնպէս զօրութիւնը ունի բուժելո՛ւ ջղաբջիջները: "Հրաշք"ը, Բարիին բուժիչ յատկութիւններն են որոնք կը վերանորոգեն ջղաբջիջները ու մարդ էակին անդամները կ՛առողջանան:

Արարչագործութիւնը մինչեւ որ հասնի իր լրումին, չարը գործօն պիտի ըլլայ աշխարհի մէջ: Նիւթական բարիքներու զուգահեռ, կան նաեւ նիւթական չարիքներ: Հրեշտակներն ու մարդկային արարածները իրենց ազատ կամքին պատճառով կը ձգտին կամ չարին և կամ բարիին. նախընտրելին սէ՛րն է: Ոմանք կ՛ուղուին դէպի կեանք ու ոմանք ալ դէպի կորուստ: Աստուած որեւէ կերպով պատասխանատուն չէ և չ՛արտօներ բարոյական չարը, մարդ իր ազատ կամքո՛վ կ՛ընտրէ բարին: Աստուած թէեւ պատասխանատու չէ կորսուող մարդուն, սակայն կ՛ողբայ անոր կորուստը, որովհետեւ իւրաքանչիւր մարդ Անոր Հոգւոյն ու Սրտին թանձրացեալ մէկ արտայայտութիւնն է:

Աստուած անժամանակ՝ մշտնջենաւոր Գոյութիւն է, իսկ երբ կամեցաւ ստեղծել արարածները, սկիզբ դրաւ ու վերջ անոնց կեանքին (զանոնք մահկանացու ստեղծեց):

Ինչո՞ւ մահկանացու, որովհետեւ մարդ արարածներու շնորհուած ազատ կամքը՝ աստուածային մասնիկը, պարտ էր ապացուցելու, նախ քան որ մարդ էակ արժանանա՛յ յաւիտենական կեանքի:

Մարդիկ որքան ալ նախասահմանումով (ճակատագրով) մը ծնած ըլլան, իրենց կամքով և վճռականութեամբ յաճախ կրնան հակազդել նախասահմանեալ ճակատագրի մը պարտադրանքներուն և փոխել անոնց ընթացքը:

Ոչ ոք իրաւունք ունի ըսելու թէ ճակատագրականութիւնը

անձի մը կամէն աւելի հզօր է: Որման աւելի կատարելագործուինք, այնման աւելի կը խուսափինք ճակատագրէն:

Յիսուս կ՛ըսէ.

**«Խնդրեցէ՛ք Աստուծմէ և պիտի տայ ձեզի, փնտռեցէ՛ք և պիտի գտնէք, բաղխեցէ՛ք և պիտի բացուի ձեզի: Որովհետեւ խնդրողը կը ստանայ, փնտռողը կը գտնէ և բաղխողին առջեւ դուռը պիտի բացուի»:** Ղուկ. ԺԱ.9:

Վերոյիշեալ զեկոյցը և յայտարարութիւնը մարդու ճակատագիրը կը չեզոքացնէ ու ազատ կամքի գործածութիւնը կը զօրացնէ:

Մարդ այլեւս իր կոյր ճակատագրին ստրուկը դառնալէ կը դադրի, որովհետեւ իր խնդրանքով, իր թակելով ու իր փնտռելու ազատ զօրութեամբ կրնայ փոխել իր նախասահմանուած կարծեցեալ վիճակը:

**«Եւ անոնք որ դպան՝ բժշկուեցան»**--Մարկ. Ջ.56:

Մարդկային մարմինը ենթակայ է թունաւոր մանրէներու յարձակման: Սակայն մարդկային մարմնին մէջ կան այնպիսի բջիջներ որոնք բնակա՛ն բերումով կը չեզոքացնեն այդ մանրէները: Նիւթական մանրէներու զուգահեռ, կան նաեւ սատանայական ու չար փսփսուքներ ու խորհուրդներ, որոնք կու գան մարդը խոտորելու: Մարդ ինքնաբերաբար այդ չար խորհուրդները չվտարեր, այլ անոնց վտարումը կախեալ է ի՛ր կամէն:

Մարդ արարածին ա՛յս ազատ կամքը, կը չեզոքացնէ ճակատագրի մտայնութիւնը քրիստոնէական հաւատքին մէջ:

Մեղանչումը անխուսափելի չէ՛, այդ ճակատագիր չէ՛:

Նաւապետ մը չի կրնար փոթորիկը կեցնել, բայց կը նաւարկէ այնպէս, որ նաւը չզարնուի ապառաժներու: Մարդ կենդանիներէն կը տաբերի իր գիտակցական վարքով, բանական հոգիով, բարոյական սկզբունքով և ինքնիշխանութեամբ՝ ազատ կամքով:

Մարդուն, բնորոշ է իր ինքնագիտակցութիւնն ու ստեղծագործական աշխատանքը: Աստուած մերժեց ցաւը վերցնել, որպէսզի մարդու ազատ կամքի հեղինակութիւնը չջնջուի:Թէեւ միտքը կախում ունի ուղեղին և անոր աջակցութեան որպէս մեքենայ, այսուամենայնիւ միտքը տարբեր է ու աւելի գերադաս ուղեղէն:

Որոշում առնողն ու դատողը մի՛տքն է, ո՛չ ուղեղը: Միտքն ու կամքը ո՛չ մարմնական են ու ո՛չ ալ ջօջափելի, այլ ազատ իրողութիւններ և իսկութիւններ:

Ի՞նչ է հաւատքը, և Աստուած ինչո՞ւ հաւատք կ՛ուզէ մեզմէ:

Վերլուծութեան և «բանականութեան» օրէնքներու չենթարկուող ամենամեծ երեւոյթներէն մէկը հաւատա՛լն է, հաւատալ Աստուծոյ գոյութեան և Անոր Հայրութեան: Հաւատալ Աստուծոյ,

վստահիլ է Անոր, և ենթարկուիլ Անոր բարի Կամքին:

Քրիստոնեայի մը դերը՝ հաւատալ, տառապիլ և սպասել է:

Հաւատալ Յիսուս Քրիստոսի, կը նշանակէ, ոչ թէ հաւատալ Անոր միայն պատմական դէպք իրողութեան, այլ կատարե՛լ Անոր իւրաքանչիւր պատուէրը:

1. Վստահիլ Անոր զօրութեան և կարողութեան:
2. Վստահիլ Անոր իմաստութեան և նախատեսութեան:
3. Վստահիլ Անոր խոստումին:

Հոգ չէ որ մենք պիտի տառապինք: Մեր դերը՝ հաւատալ, տառապիլ և սպասել է: Հաւատալ ու սիրել այն զոյգ ճառագայթարձակ շողերն են, որոնք կը արբացնեն մարդը և տեսանելի կը դարձնեն Անտեսանելին: Հաւատալ՝ խորհուրդի մը տիրացումն է որուն ստուգութեան փորձանիշը ինքն իր մէջն է: Ստուգութեան անդիմադրելի զգացումն է որ խանդավառ կը դարձնէ քրիստոնեան:

Աստուծոյ չհաւատացող հոգին կրնայ ըսուիլ թէ գոյութիւն իսկ չէ առած դեռ: Ան կը նմանի ներարգանդեան վիճակի մէջ գտնուող մանկիկի մը: Ինչպէս որ չծնած մանկիկ մը արգանդին մէջ անհասկնալի, շփոթ ու խաւար գոյութիւնն ունի և ինքնութիւնը չէ ստացած, այնպէս է և անհաւատ հոգին: Այնպէս որ երբ անհաւատ հոգի մը մեռնի, կրնայ ըսուիլ թէ վիժեցաւ, այսինքն չծնած մեռաւ:

Ներկայ ժամանակները այնպիսի դիւրահաւատութեան դար մըն է, որ մարդիկ պատրաստ են հաւատալ որեւէ դիւրակեցութեան:

Կարելի է անհատապէս և ազատօրէն հաւատալ, սակայն այս հաւատալը անկախօրէն չգործադրուիր: Հաւատալու ազատ իրագործումը որ կը կարծուի րոպէական ըլլալ, իրականութեան մէջ պատմական է ու դարաւոր անցեալէն կու գայ:

**Հաւատալը՝ հաւատքն է Անհաւատալիին, ջերմօրէն ու խանդավառօրէն:**

Յովհաննու Աւետարանին մէջ առաքեալը կը շեշտէ "հաւատա՛լ"ը աւելի քան "հաւատք"ը: Որովհետեւ հաւատքը կրնայ միայն "գիտութիւն" մը ըլլալ, իսկ "հաւատալ"ը գործօն արարք:

Առաքեալներու վկայութիւնը հաւատալի դարձաւ, որովհետեւ իրե՛նք կը հաւատային: Հաւատալու զօրոյթը, ո՛չ թէ հաւատքի՛ մէջն է, այլ չհաւատալո՛ւ ազատութիւնը ունենալով հանդերձ, հաւատալո՛ւն մէջն է:

Հաւատացեալները կը դիմակալեն անյաղթահարելի դժուարութիւններ, կը յաղթահարեն հազարաւոր խոչընդոտներ, կը ծաղրուին, կը վտարուին, կը սպաննուին ու սակայն կը շարունակեն հաւատարիմ մնալ իրենց Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի, որովհետեւ իրենց հաւատքին զուգահեռ մշակած են նաեւ աստուածային սէրը:

Հաւատք առ Աստուած, տրամաբանական ըլլալու է, սակայն որեւէ տրամաբանական սահմանում անբաւարար է հաւատքին դերը կատարելու: Տրամաբանութիւնը իր բանատր սահմանումը ունի, իսկ հաւատքը սահմանափակում չունի: Այն մարդը, որ տիեզերական հրաշալոյս գեղեցկութիւններուն մէջ չի տեսներ Արարիչը, անոր մէջ կը պակսի ոչ թէ հաւատքը, այլ դատողութիւնը:

Մարդ էակը ոչ միայն բանաստեղծութիւններ կը խորհրդաբանէ, այլ երաժշտական եղանակաւորումներ կը յօրինէ, որ բառերէ աւելի զգացնել տայ գաղափարի և հաւատքի զգացումները: Երբ մարդահնար գործիքները դադրին խռովելէ աշխարհը, այն ատեն տիեզերքի ձայնը պիտի թափանցէ մարդու գիտակցութեան: Մարդ արարած որքան մօտենայ Աստուծոյ, այնքան աւելի մօտեցած կ՛ըլլայ իր մարդ ընկերոջ:

Աստուած մարդուն հաւա՛տքը կ՛ուզէ:

Ինչո՞ւ: Որովհետեւ--

Հաւատքին առջեւ գիտութիւնը կը խոնարհի և փիլիսոփայութիւնը կը լռէ: Հաւատքը զօրութեան մը ներշնչումն է:

Մեքենական աշխարհահայեացք ունեցողներու համար հաւատքը զառանցանք է, իսկ հաւատաւորին համար՝ կեանք է, զօրութիւն և փրկութիւն: Հաւատքը թէեւ չի տարրալուծուիր գիտականօրէն, բայց կ՛ապրուի իմանալի զօրութեամբ: Քրիստոսի կեանքի բանալին եւս հաւատք և սէր էր դէպի Աստուած:

Հաւատք կամ հաւատալ բառերը տասն անգամ աւելի գործածուած են Նոր Կտակարանի մէջ քան Հինին մէջ, որ երեք անգամ աւելի մեծ գիրք մըն է քան Նոր Կտակարանը:

Հաւատքը Հոգիի անծանօթ ալիքներէն կու գայ, որուն մարդիկ ներշնչում կամ հաւատք կ՛անուանեն: Հաւատքը կը վերաբերի կեանքի ամբողջութեանը, որ կը նշանակէ՝ ո՞ւրկէ ենք և դէպի ո՞ւր կ՛ընթանանք:

Հաւատք ունենալ կը նմանի դրամ ունենալու, եթէ
չգործածենք զայն, արժէք ունենալէ կը դադրի:

Մեծագոյն պատուիրանը ըստ Յիսուսի հրահանգին
**«Պիտի սիրես Տէր Աստուածդ քու ամբողջ սրտովդ, քու ամբողջ հոգիովդ և քու ամբողջ մտքովդ և պիտի սիրես ընկերդ քու անձիդ պէս»**--Մատթ. ԻԲ.36-37:

Հրահանգ պատուէրը, հաւատալէն աւելի սիրել է: Բազմաթիւ մարտիրոսներու վկայութիւնը եղած է հետեւեալը. «ամէն բան կը զոհեմ, բացի պատիւս և հաւատքս»:

Բարեկամներ, յաճախ հարցուցած են ինծի ըսելով.

«Աստուած ինչո՞ւ հաւատք կ՛ուզէ մեզմէ»

Աստուած ինչո՞ւ ուրիշ բան կամ տարբեր պահանջ մը չուզեր

մեզմէ ու միայն մեր հաւա՛տը կը փնտռէ:

(Եթէ յետագայ գրութիւններս մեղանչում են, կանխաւ ներողութիւն կը խնդրեմ Աստուծմէ):

Աստուած չի կրնար հակադրութիւն ըլլալ, Ան Ներդաշնակութիւն և հաճելի համերաշխութիւն է: Ան չի կրնար ստիպել մեզ, որ սիրենք Զինք պարտադրաբար: Պետութիւն մը չի կրնար իր արտասահմանի պաշտօնեաները պարտադրել որ իրենց հայրենիքը չդաւաճանեն, կամ իրենց պետութեան բաղաբականութիւնը չխանգարեն: Պետութիւն մը իր բոլոր զօրութեամբ, հարստութեամբ անկարելի է որ իր պաշտօնեան հաւատարիմ ընէ: Իր երկրին ու հայրենիքին հաւատարմութիւնն ու հաւատը միմիայն պաշտօնեան ի՛նք կրնայ նուիրել իր ազգին: Նոյնպէս, հաւատը մարդու մը անկորզելի սեփականութիւնը և անառիկ միջնաբերդն է, որուն մէջ հոգին կը շրջագայի ազատ և անարգել: Հաւատը, մարդու մը ամենախոր էութիւնն ու իսկութիւնն է:

Երկրորդական պատճառ, Աստուած մարդ արարածին շնորհած է մանիկ մը Իր "Ազատ Կամք"-էն: Մարդ այլեւս նախածրագրուած անասուն մը չէ, այլ՝ Աստուած մարդուն յանձնած է ազատ կամքը որ ա՛ն ծրագրէ ի՛ր ապրելակերպը:

Աստուած հասած է հանգրուան մը Իր ստեղծագործութեան շրջանին (մարդկային հասկացողութեամբ) ուր փափաքած է ստեղծել "մանրակերտ" աստուածներ Ի՛ր նմանութեամբ և կերպարով, որպէսզի գործեն համայն տիեզերքի մէջ:

Աստուած ըսաւ--Ծնն. Ա. 26.

**«Մեր պատկերին ու մեր նմանութեանը պէս մարդ ընենք»**:--Ծնն. Ա. 26.

Եթէ ուշի ուշով ուսումնասիրենք Աւետարանները, հոն բնաւ պիտի չգտնենք "յաջողութիւն" բառը: Աստուծոյ ուզածը մեզմէ կարողութիւն, իմաստութիւն, յաջողութիւն չէ՛, այլ հաւատարմութիւն, սէր և հաւատք է, որովհետեւ բոլոր միւս յատկութիւնները Ան կրնայ տալ և կու տայ Զինք սիրողներուն և Իրեն հետեւողներուն:

Աստուած միայն հաւատք, սէր ու հաւատարմութիւն չի տար մարդու, որովհետեւ Աստուած հակադրութիւն չէ՛: Ան տուած է մեզի "ազատ կամք": Ուստի Ինքզինք չի կրնար հակադրել ու մեզ հաւատարիմ դարձնել, պարտադրել մեզ որ սիրենք Զինք ու հաւատա՛նք Իրեն: Սոյն պատճառով Յիսուս աղաչանօք ըսաւ Թովմաս աշակերտին.

**«Անհաւատ մի՛ ըլլար, այլ՝ հաւատացեալ»**:

Հաւատքի սոյն գործօն զօրոյթը, մե՛նք պարտ ենք նուիրել Աստուծոյ:

Հաւատարմութիւնը, մե՛նք ստիպուած ենք ցոյց տալ Իրեն և յայտնել մեր սէրը հետեւելով Իր Ոտնահետքերուն:

Աստուծոյ փնտռածը մեծ հաւատք մը չէ՛, այլ փոքր հաւատք՝ մանանեխի հատիկի չափ փոքր: Ինչո՞ւ, որովհետեւ եթէ ունինք հունտի մը չափ հաւատք, կը բաւէ: Ի՞նչպէս կը բաւէ: Կը բաւէ, որովհետեւ հունտը իր մէջ կենդանութիւն ունի և կրնայ աճիլ...: Աճեցնելը Աստուծո՛յ գործն է: Մեր՝մարդ արարածներուս ընելիքը միայն ցանել է, ոչ պահել:

Մարդու հաւատքը կրնայ շատ փոքր ըլլալ, սակայն հիւլէի մը զօրութիւնը ունի: Համայնավարութիւնը իր պողպատէ սպառազինութեամբ չկրցաւ նուաճել անզէն ժողովուրդին հաւատքը, իսկ հաւատացեալներու աղօթքները տապալեց համայնավարութիւնը:

Հաւատքը մեր ազգային գոյութեան կառոյցին թէ՛ հիմը եղած է, ու թէ՛ սիւնը, և թէ՛ այն շաղախն է, որ կը միացնէ անոր բարերը...: Մարդուն մէջ հաւատքը անխուսափելի և անդիմադրելի պահանջքի զօրութի՛ւն մըն է: Հաւատքը խորհուրդին անբացատրելի և անպարփակելի ոլո՛րտն է: Հաւատքը մարդուն մէջ աստուածային Իր պատկերին վերակենդանացո՛ւմն է: Հաւատքը մարդու մը անկորզելի սեփականութիւնը և անառիկ միջնաբերդն է, որուն մէջ հոգին կը շրջագայի ազատ և անարգել: Հաւատքը բարդ երեւոյթ մըն է, որուն մէջ իմացականը և կամայինը գոյութիւն ունին իւրայատուկ ներդաշնակութեամբ մը: Այդ հաւատքը մահը արհամարհելու քաջութիւնը տուող հաւատքն է: Հաւատքը տեսանելի կը դառնայ՝ երբ դէմքերու վրայ կը շողայ, շարժումներու մէջ կը խլրտայ և կը դառնայ հաւատատես:

Թարգմանիչներու գծած ճամբան՝ «Տեսնել էր տեսանելիէն անդին Անտեսը, ժամանակաւորէն անդին՝ Յաւիտենականը, "գնաց բ"էն անդին, "հաւատք"ը, այսինքն դէպքերէն և իրողութիւններէն անդին զանոնք յառաջ բերող Զօրութիւնը՝ Աստուած»:

Հաւատքը գործօն դառնալու համար զգալու ենք Աստուծոյ գերադաս ներկայութիւնը մեր մօտ: Առանց հաւատքի և հոգիի լոյսին, միտքի լոյսը սեգ ու հպարտ, ամբարտաւան, պատուհաս ու անէծք է աշխարհի:

Ճանչցուած գիտութիւնը կամ հմտութիւնը՝ միայն երեւցած իրականութիւնն է: Ինչո՞ւ չհաւատալ իրականութիւններու, որոնք մեր հասողութենէն դուրս և ըմբռնելու կարողութենէն անդին են:

Յովհաննէս առաքեալ, որ ներկայ գտնուեցաւ Յիսուսի Պայծառակերպութեան, կը գրէ.

**«Աշխարհի վրայ յաղթանակ տանողը մեր հաւա՛տքն է»:**

Հաւատքի այս զօրութենական ուժն է, որ կաւաշէն մարդը շաղախելով, Աստուծոյ հողակերտ մարդ արարածը կը դարնայ գործակիցը Ի՛ր իսկ արարչագործութեան: Աստուած մարդ արարա-

ծի ստեղծագործութեամբ, Իր մասնակցութեան բաժինը լրացուց:

Այժմ կը մնայ մարդո՛ւն դերը, որ պարտ է մարդ ի՛նքը լրացնել: Օրինակ--

Ծնողք մը, միասնական սիրոյ և ուրախութեան յարաբերութեամբ ծնունդ կու տայ իրենց զաւակին: Նորածինը ունի իր հօրը աչքերը, մօրը խարտեաշ մազերը և սլացիկ հասակը: Այդ անձին մարմնական նմանութիւնը բաւարար չէ՛ որ ծնողք մը հպարտ զգայ իրենց զաւակով: Զաւակի մը մարմնական ծնունդ ունենալը բաւարար չէ՛, ան պարտ է ունենալ նաեւ հոգեկա՛ն ու իմացակա՛ն ծնունդ: Այսինք ուսում ստանայ, դպրոց երթայ, համալսարանական դառնայ և բաղաքավար ըլլայ: Կը կարծէ՞ք թէ այս երկրորդ ծնունդը ծնողքը իրե՛նք կրնան պարտադրութեամբ և ստիպմամբ տալ իրենց շատ սիրելի զաւակին, որ իրենց մարմնին մէկ մասն է: Ո՛չ երբեք: Այդ երկրորդ ծնունդը ենթակա՛ն ի՛նք պարտ է տալ ինքզինքին, որպէսզի իր ծնունդը իր լրումին հասնի:

Աստուծոյ, մարդ ստեղծագործումը եւս կը կարօտի ենթակային սատարելիք մասնակցութեան: Մարդ արարածին օժանդակութիւնն ու նպաստը Աստուծոյ արարչագործութեան, անոր հաւատքին, հաւատարմութեան և սիրոյ նուիրումն է առ Աստուած:

Աստուած՝ Իր Յիսուս Որդւոյն փոխանորդութեամբ կ՛ըսէ բոլորիս.

**«Եկէ՛ք ինծի, բոլոր յոգնածներ և բեռնաւորուածներ, և Ես պիտի հանգստացնեմ ձեզ: Իմ լուծս ձեր վրայ առէք և սորվեցէք Ինձմէ, որ հեզ եմ և սրտով խոնարհ. և ձեր անձերուն հանգիստ պիտի գտնէք, որովհետեւ Իմ լուծս քաղցր է և Իմ բեռս՝ թեթեւ»:**

Յիսուս «Իրեններուն եկաւ, բայց իրենները չընդունեցին Զինք: Իսկ Զինք ընդունողներուն և իրեն հաւատացողներուն իշխանութիւն տուաւ Աստուծոյ որդիներ ըլլալու»--Յով. Ա.11-12

Շատ դիւրին է մեքենական կենդանիներ ստեղծել, բայց անհրնարին է կառուցանել աստուածակերպար մարդ արարած առանց անոր գործակցութեան: Յիսուս «եկաւ իրեններուն, բայց իրենները չընդունեցին Զինք»:

Չընդունեցին, որովհետեւ ունէին "ազատ կամք": Աստուած, ստեղծագործելով մարդը, և վերստանալո՛վ անոր հաւատարմութիւնն ու սէրը, յայտնաբանած (ոչ փաստած, որովհետեւ Աստուած Ինքզինք փաստելու պարտական չէ) կ՛ըլլայ սոյն մարդուն և համա՛յն տիեզերքի գոյացութեան Իր սէ՛րն ու ողորմութիւնը:

Որպէս առարկայակա՛ն պատկերացում մը թէ ի՛նչպիսի՛ տաժանելի պայքարամարտով Աստուած իր լրումին կը հասցնէ մարդու արարչութիւնը, կարելի է տեսնել և իմանալ մարդու Որդւոյն

աղաչակա՛ն աղօթիին, երբ Ան Գեթսեմանի պարտէզին մէջ պաղատական խնդրանքով ըսաւ Իր Երկնաւոր Հօր.

**«Հոգիս տրտում է մեռնելու աստիճան»**:

Եւ ֆիչ մը առաջ երթալով՝ ինկաւ երեսի վրայ, աղօթեց ու ըսաւ.

**«Հա՛յր իմ, եթէ կարելի է, այս բաժակը թող անցնի ինձմէ, բայց ոչ ինչպէս որ ես կ՛ուզեմ, այլ՝ ինչպէս որ դուն կ՛ուզես»**: **«Հոգիս յօժար է, բայց մարմինս՝ տկար»**: Երկրորդ անգամ, Յիսուս գնաց աղօթիի ու ըսաւ. **«Հա՛յր իմ, եթէ կարելի է, այս բաժակը թող հեռանայ ինձմէ, ապա թէ ոչ՝ կը խմեմ զայն. ֆու կա՛ֆդ թող ըլլայ»**: Գնաց երրորդ անգամ աղօթիի և դարձեալ նոյն խօսքերը ըսաւ--Մատթ. Ի2.38-42:

Եբրայեցիս գրիին հեղինակը մեկնաբանելով մեր Տիրոջ Յիսուսի Գեթսեմանիի մէջ անցուցած հոգետոչոր պայֆարամարտը, կ՛ըսէ որպէս Յիսուսի խօսնակ--Եբր. Ժ.7:

«Ահաւասիկ կու գամ ֆու կամֆդ կատարելու, ո՛վ Աստուած»:

Մարդ արարածին գոյացութիւնը ոչ թէ միայն աննման ու եզակի է բաղդատմամբ անասուններուն, այլ աննախընթաց և աներկրորդելի՛ արարչութիւն է: Աստուած Իր ստեղծագործութեան որպէս շարունակութիւն չի ստեղծեց մարդը, այլ մասնայատուկ ծրագրով ու նպատակաւ: Սոյն ծրագրին ու նպատակին համար Յիսուս ըսաւ մարդ արարածներուն.

**«Արդ, կատարեա՛լ եղէք դուք, ինչպէս որ կատարեալ է ձեր երկնաւոր Հայրը»**--Մատթ. Ե.48:

**«Եթէ կ՛ուզես կատարեալ ըլլալ՝ գնա՛ ինչ որ ունիս ծախէ՛ և աղֆատներուն տո՛ւր... իսկ դուն հետեւէ՛ ինծի»**--ԺՓ.21

Կատարելութեան մէջ պէտք չէ մոռցուի նաեւ սրբութիւնը:

Մարդ արարածը չի կրնար կատարեալ ըլլալ, առանց սրբութեան: Աստուած Ադամով, ոչ թէ մարդը ստեղծեց ու լրացուց, այլ անոր ստեղծագործումը սկսաւ: Եթէ ոչ Յիսուս պիտի չ՛ըսեր.

**«Արդ կատարեա՛լ եղէք դուք, ինչպէս որ կատարեալ է ձեր երկնաւոր Հայրը»**, այլ անոր փոխարէն պիտի ըսէր.

«Ջանացէք վերադառնալ ձեր կատարելութեան»:

Պօղոս առաքեալ կը ջանայ երկնային տեսիլքներու ճանաչում տալ Հռոմի քրիստոնեայ հաւատացեալներուն, ու զանոնք կը խանդավառէ ճանչնալ իրենց կոչումը: Ան կը գրէ ըսելով.

«Կ՛աղաչեմ ձեզի, եղբայրնե՛ր, գթութեամբն Աստուծոյ, որ պատրաստէք ձեր մարմինները իբրեւ պատարագ կենդանի, սուրբ և

աստուածահաճոյ. ա՛յդ է ձեր բանաւոր պաշտամունքը:...Նորոգուեցէ՛ք ձեր մտքի նորոգութեամբ, որպէսզի ճնշէք բարին և թէ ի՛նչ է Աստուծոյ կամքը՝ բարին, հաճելին և կատարեալը»-Հռոմ-ԺԲ.1-2:

Կատարելութիւնն ու սրբութիւնը մարդ արարածի էութեան և ինքնութեան ա՛յդ հատուածն է, որ մարդ ի՛նք միայն կրնայ իրագործել: Իր անձնաձիր, անձնազոհութեամբ և վստահելով Աստուծոյ բարի կամքին: Ո՛չ ուրիշ մէկը և ո՛չ իսկ Աստուած՝ փոխանորդաբար պիտի կանգնեցնէ մարդը սուրբ և կատարեալ:

Հաւատալու և կամենալու պայքարամարտ հնոցին մէջէ՛ն է, որ մարդ արարած անցնելով կը դառնայ որդեգի՛ր աստուածորդի, պատրաստուած, լծակցաբար, կամովին ու սիրով գործելու Իր Արարիչ Աստուծոյ հետ:

Հաւատքի և կամքի ահե՛ղ մաքարումի հնոցին մէջ կերտուած երեք անձնաւորութիւններ, որոնք ընտրա՛բար դարձան գործակատարներ Աստուծոյ ուրանալով իրենց անձերը ու նուիրելով իրենք զիրենք Անոր բարի Կամքին:

**Առաջին**:

Փարիսեցի Սաւուղ կրօնամոլ կո՛յր Մովսիսական մըն էր, որ սկսաւ հալածել Յիսուս Քրիստոսի Եկեղեցին: Ան Տարսոնէն եկած էր Երուսաղէմ, ուսանելու Օրէնքը և ճշմարիտ ճամբան: Ուխտած էր ի գին ամէն բանի վերջ տալ Գալիլեացիներու աղանդին:

Կասկածելիները կը տանէր Տաճար, խարազանուելու և բանտարկուելու: Յիսուսի հետեւորդներուն համար, մահուան հրեշտակն էր: Յունախօս Հրեաները խոյս տուած ու փախած էին մինչեւ Դամասկոս ու Անտիոք:

Պօղոս ինքզինքին հետ անհաշտ հոգեվիճակի մը մէջ էր ուր կը մարտնչէին իրարու հակընդդէմ զգացումներ: Պարապը որ կը լայնար անոր հոգիին մէջ, փոխան նուազելու կը խորանար:

Յիսուս, Պօղոսին հանդիպեցաւ երկինքէն լուսեղէն և հզօր ներգործութեամբ: Պօղոսի դարձը ամենազդեցիկ ներգործութիւններէն մէկը մնաց ու պիտի մնայ Քրիստոնէական երկհազարամեայ կեանքին մէջ: Ողջ էութեամբ ցնցուած՝ Սողոսի աչքերը փակուեցան արտաքին աշխարհի: Խորհայեաց նայուածքով անոնք սկսան սեւեռիլ իր ներքին էութեան և ոաբբունակա՛ն վարդապետութեանց վրայ:

Նոր մարդն էր որ Փարիսեցի Սաւուղի մէջ կը յայտնաբերուէր: Սողոս դարձաւ Պօղոս: Հալածիչը՝ տարածիչ, ատելութիւնը՝ սէր, իշխանութիւնը՝ ծառայութիւն: Ցարուցեալ Քրկիչը լուսածընունդ ներգործութեամբ հանդիպած էր անոր...: Ուժգին ներզօր ազդեցութեամբ էափոխեց Սօղոսը՝ Պօղոսի, որովհետեւ ան եկաւ ինքզինքին, անապատային լուռ քարանձաւներուն մէջ, ու յանձնուեցաւ Յիսուս Քրիստոսի: Խորունկ համոզումի և պայքարա-

մարտի անձնական փորձառութեամբ Պօղոս առաքեալի կեանքը ամենաուժգին փաստն է անձի մը վերածնունդին:

Ան ականատես վկան դարձաւ Քրիստոսի խորհրդազգաց յայտնատեսիլ երեւումին Դամասկոսի մուտքին: Սոյն շօշափելի ու տեսանելի յայտնութեան համար, Պօղոս առաքեալ յանձն առաւ նահատակութիւնը: Պօղոս առաքեալին կեանքը վերջացաւ աննշան խաւարապատ մթութեան մէջ, սակայն իր բարոզութեան բարձրաաղաղակ ջահը կը լուսաւորէ անհամար խաւարամիտ կեանքերը:

**«Պօղոս կ՛ապրի տակաւին ամենայն աշխարհ: Անոր թուղթերով օրհնուած են ոչ միայն Պօղոսի ձեռքով դարձողները ի Քրիստոնէութիւն, այլ և բոլոր հաւատացեալները մինչեւ այսօր և պիտի օրհնուին նաեւ բոլոր սուրբերը որ դեռ պիտի գան աշխարհ մինչեւ ի գալուստն Քրիստոսի»**--

Օհան Ոսկեբերան՝ պատրիարք Բիւզանդիոնի:

**Երկրորդ**:

Շատ գեղեցիկ են Շնորհալիի, Նարեկացիի, Օգոստինոսի և այլ սուրբերու գրած աղօթքները: Ս.Օգոստինոս կ՛ըսէ.

**«Ես քրիստոնեայ պիտի չ՛ըլլայի առանց հրաշքներու»:**

Կրօնական փորձառութիւնը, Ս.Օգոստինոսի համար, անձնական յարաբերութիւն մը՝ աղերս մըն է Աստուծոյ հետ: Ան կը հաւատար թէ մեղքը կը բնակի մարդու կամքի՛ն մէջ, ոչ աշխարհի, և ոչ ալ բնութեան: Մեղանչումը՝ մարդու կամքի՛ն գերագոյն յագեցումն է՝ «ես»ին յաղթանակը: Ս.Օգոստինոս կը խոստովանի ու կ՛ըսէ. «ես»դ պիտի նուիրես Աստուծոյ, կամ ֆու ցանկութեան իրագործումին: Բարին, ազնիւն ու պատուականը կարելի է ստիպել, բայց երբեք բռնութեամբ, հարկադրութեամբ կամ ճնշումով կիրարկուելու է: Ճնշումով և պարտադրութեամբ ստեղծուած բարիք մը կը դառնայ անհանդուրժելի և բիրտ իշխանութիւն:

Ս.Օգոստինոս երբ անգամ մը կը խալէր փողոցէ մը, իր նախկին հոմանուհիներէն մէկը կ՛ելլէ իր դիմաց: Օգոստինոս անմիջապէս կը փոխէ ճամբան: Հոմանուհին կը պոռայ.

«Հէյ Օգոստինոս, ես եմ, ֆու հոմանուհիդ. ի՞նչ է, չի ճանչցա՞ր զիս»: Օգոստինոս կը պատասխանէ.

«Դուն՝ դուն ես, բայց ես՝ ես չեմ այլեւս: Ես փոխուած եմ»:

**Երրորդ:**

Ս.Գրիգոր Լուսաւորիչի հայրենիքն էր, որ յարութիւն կ՛առնէր 1918-ին ի վարձատրութիւն Հայ ժողովուրդի հաւատքին ու Քրիստոսի նուիրած իր կամքին: Ս.Գրիգոր, պալատին մէջ Տրդատ թագաւորին կը ծառայէր իբր բարտուղար: Ան պարզ աշխարհական մըն էր, և իրեն հետ ո՛չ բարոզիչ ընկեր ունէր, և ո՛չ գործակից եկեղեցականներու խումբ մը, այսուհանդերձ 301 տարին չվեր-

ջացած, Հայաստանի կրօնական կերպարանքը հիմնովին փոփոխուած էր: 302 թուականին, Գրիգոր Լուսաւորիչ օծուեցաւ Հայ եկեղեցիի հովուապետ-եպիսկոպոս--Կաթողիկոս, Կեսարիայի կրօնապետ Ղեւոնդիոսի կողմէ:

«ՍԳ.Լուսաւորիչով նոր խորհ ստացաւ Հայ կեանքը, նոր դիմագիծ Հայ ժողովուրդը ու նոր արիացում Հայոց պատմութիւնը»:

Մովսէս Խորենացիի վկայութեամբ, Ս.Գրիգոր Պարթեւ՝ մեր լուսաւորութեան լուսաւոր վերակացուն ըլլալուն, "Լուսաւորիչ" անունը ժառանգեց: Գրիգոր Պահլաւունի իբրեւ բրիստոնեայ, մերժեց ծաղկեպսակ զետեղել Անահիտ աստուածուհիի տաճարին մէջ, որ ցոյց կու տայ իր հաւատքը և կամքը:

Ս.Գրիգոր Լուսաւորիչ.

«Հաւատքով ազգը լուսաւորելէն և պետութեան հեղինակութեամբ զայն զօրացնելէ ետքը, ուզեց բրիստոնէական կրօնքը անլուծանելիօրէն շաղկապել Հայ ազգին ինքնագիտակցութեան հետ: Ասոր համար համոզեց Տրդատ թագաւորը որ Հայաստանի ամէն գաւառներուն մէջ յունարէն և ասորերէն դպրոցներ հաստատէ, որոնց մէջ նշանաւոր եղաւ Թագաւորական դպրոցը, ուր կրթուեցան հայ իշխաններն ու յառաջընթաց թագաւորը: Քուրմերու զաւակները այդ նորահաստատ դպրոցները ղրկուեցան, և տարեկան թոշակներով նոր կրօնքին յարողները բաջալերուեցան, և ամենէն արժանաւորները եպիսկոպոսական ձեռնադրութեան արժանացան» --Հ. Սահակ Տէր-Մովսէսեան:

Երբ բրիստոնէութիւնը պետական կրօն հռչակուեցաւ, Հայաստանի մէջ, այդ օրէն սկսած՝ Հայ ժողովուրդը իր երեսը վճռականօրէն դէպի Արեւմուտք դարձուց:

Գրիգոր Պահլաւունի, նման Եբրայեցի Դանիէլ մարգարէին, մի քանի օր չմնաց առիւծներու գուբին մէջ, այլ մօտ տասներեք երկար, տաժանելի և յուսահատական տարիներ:

Մաքարումի սոյն հնոցին մէջ Գրիգոր դրծուեցաւ ու դարձաւ փայլուն և անխորտակելի անօթ մը սրբութեան և առաքինութեան:

Ան տանջանքներու ենթարկուած ժամանակ իսկ, կ՛աղօթէր Աստուծոյ, ըսելով.

**«Գոհանամ քեզմէ, Տէր, որ ինձ՝ անարժանս, արժանի դարձուցիր Քու պարգեւիդ, որովհետեւ սկիզբէն իսկ սիրեցիր քու ձեռքիդ ստեղծածները...»**:

Ս.Գրիգոր Լուսաւորչի կտակը այսօր մեզի կը զանգէ ըսելով.

**«Քրիստոսի ճամբան՝ աստուածացմա՛ն ճանապարհն է»:**

Օգոստոս 31, 1998
Թորոնթօ

Ալպէռ Նորատունկեան
Հայ-Քրիստոնեայ

եփես. Դ.13:

Քրիստոնէութիւնը մարդու հոգւոյն մէջ ծնունդ կ’առնէ հաւատոով: Բայց այդ ծնունդը պէտ է աճի ու չափահասութեան հասնի, ապա թէ ոչ այդ ծնունդը կամ նորածինը "mongoloid" կը կոչուի: Մարդ կը ծնի, կը փոխակերպուի չափահա՛ս ըլլալու համար, յետոյ կամ կը կորսուի կամ կրկին կը ծնի հոգեւորապէս:

Ծնունդ մը իր ապրելակերպով կը զանազանուի, ո՛չ խօսքով: Հոգեկան վերածնունդը ուժի, յոյսի և գիտակցութեան արթնութիւնն է:

Աննկարագրելի երկունքով ու երկունքէն կը ծնի կեանքը և երջանկութիւնը: Տառապանքը ու երջանկութիւնը կարծես իրարու գործակիցներ են: Քրիստոնեայ ծնիլը դիւրին է, Քրիստոսի աջակերտիլը անճնազոհութիւն է: Քրիստոսի հաւատքը պէտ է վերածընի իւրաքանչիւր մկրտուած անձի՛ն մէջ որ ան դառնայ ճշմարիտ հասկացողութեան:

**«Աստուած կամեցաւ մեզ վերստին ծնիլ՝ որպէսզի
Իր ճշմարիտ նպատակը յայտնուի, որովհետեւ կ’ուզէ
որ մենք Իր նոր ստեղծագործութեան առաջին
պտուղները ըլլանք»**--Յակոբոս Ա.18:

Մարդկային ներկայ կեանքը հոգիի բիւրեղացման միջոցն է, ժամանակատրէն դէպի յաւերժութիւն ճգտիլը՝ Վերստին ծնունդի փոխակերպումը: Պատանիները զԱստուած կը տեսնեն իրենց ծնողաց կեանքին և ապրումին ընդմէջէն: Ջաւակ ունեցող ծնողք մը պարտ է ընդունիլ, որ այնուհետեւ իր կեանքը կը պատկանի զաւակներուն, որովհետեւ երախայի մը համար, հարցը ծնած ըլլալը չէ, այլ սիրուա՛ծ և սիրո՛ղ ըլլալն է:

Ապաշխարութիւնը, մարդ էակի մը "ինքզինքին գալն" է:

Հոգեկան և մտային՝ ամբողջական էութեան շրջադարձ մըն է դէպի բարին, ուղիղը և սրբութիւնը: Ոչ թէ կերպարանափոխութիւն, այլ ներքնագոյն էութեան փոխարկումը:

Ի՞նչ կը նշանակէ Քրիստոնէական չափահասութիւն:

Եկեղեցին կազմուած է զանազան դասակարգի հաւատացեալներով՝ վարչակարգային ըլլալէ աւելի իտէալական է: Հաւատացեալին ջանքն ու ճգտումը սրբութիւն, հոգիի մաքրութիւն և Աստուծոյ հետ հաղորդակից ըլլալ է-- Մանուկին իր տարիքին համեմատ, երիտասարդին իր հասակին համեմատ, չափահասին իր հասունութեան համեմատ կը խօսի Աստուած:

«Սակայն հոգեւոր կատարելութեան հասածներուն իմաստու-

թիւն ալ կը բարոզենք: Բայց մեր բարոզածը ո՛չ այս աշխարհի իմաստութիւնն է, ո՛չ ալ այս աշխարհը կառավարող ոյժերունը, որոնց իշխանութիւնը շուտով պիտի խափանուի: Մեր բարոզածը Աստուծո՛յ իմաստութիւնն է, որ թաքուն էր և մեզմէ ծածկուած կը մնար մինչեւ հիմա, բայց Աստուած զայն սկիզբէն իսկ, յաւիտեաններէն առաջ մեզի տալ սահմանած էր, որպէսզի անով մենք փառաւորուինք: Այս աշխարհի իշխաններէն ոեւէ մէկը չհասկցաւ այդ իմաստութիւնը. որովհետեւ եթէ հասկցած ըլլային՝ խաչը չէին հաներ Տէրը՝, որ այդ փառքը պարգեւողն է»--Ա. Կորնթ. Բ.6-8:

Հաւատացեալը չափահասութեան կու գայ միայն հաւատքով, յոյսով և հնազանդելով Յիսուսի պատուիրաններուն: Սուրբերու միասնականութիւնը՝ եկեղեցին կու տայ ապրելու իմաստն ու նպատակը անձնուրաց հաւատացեալին: Պօղոս առաքեալ կ՛ըսէ. «Մօր մը պէս երկունքի ցաւ կը քաշեմ ձեզի համար, մինչեւ որ Քրիստոսի հարազատ պատկերը դառնաք»--Գաղ. Դ.19:

Ջուլուելու համար ենթական պարտ է հալիլ, կակուղնալ որպէսզի կաղապարին ձեւը առնէ:

Ադամ ուզեց աստուածանալ առանց Աստուծոյ օժանդակութեան: Անչափահաս զաւակներ եւս, կ՛ուզեն հասնիլ մեծութեան և իշխանութեան, առանց իրենց ծնողաց աջակցութեան:

Առաքեալը կը շարունակէ ու կ՛ըսէ Կորնթոսի եկեղեցւոյ հաւատացեալներուն.

«Եղբայրնե՛ր, սկիզբը չէի կրնար ձեզի խօսիլ այնպէս՝ ինչպէս պիտի խօսէի Աստուծոյ Հոգին ունեցող մարդոց հետ. այլ խօսեցայ այնպէս՝ ինչպէս պէտք էր խօսիլ աշխարհի՛ն պատկանող մարդոց: Քրիստոնէական հաւատքին մէջ դեռ երեխաներ էիք, ուստի կաթ ջամբեցի ձեզի և ո՛չ թէ կերակուր, որովհետեւ չէիք կրնար ուտել: Տակաւին ձեր մէջ եղող նախանձն ու հակառակուելը միթէ ցոյց չե՞ն տար որ դեռ մարմնաւոր էք և աշխարհի չափանիշներով խորհող մարդոց պէս կը վարուիք»--Ա. Կորնթ. Գ.1-3:

«Գիշեր ցերեկ թախանձագին կ՛աղաչենք, որ Աստուած մեզի թոյլ տայ ձեզ անձամբ տեսնել և ամբողջացնել այն՝ ինչ որ կը պակսի ձեր հաւատքին մէջ»-- Պօղոս առաքեալի պատուէրը Թեսաղոնիկէի եկեղեցիին--Ա. Թես. Գ.10:

Քրիստոնեայի մը ներանձնական կեանքի բարձրագոյն չափանիշը կատարելութեան հասնիլ է:

Աստուածայայտնութիւն Յիսուս ըսաւ.

**«Արդ, կատարեա՛լ եղէք դուք, ինչպէս որ կատարեալ է ձեր երկնաւոր Հայրը»:**

--Մատթ. Ե.48:

Մեր աճումին չափանիշը՝ մեր սիրելուն և տալուն մէջն է:

Հնարաւոր չէ մէկու մը համար բարոյապէս և հոգեւորապէս աճիլ, առանց տալու շնորհին: Երբ սէրն է մղիչ ուժը տալուն, տուողը կու տայ, ուրախ սրտով և վեհանձնօրէն: Յիսուս Քրիստոս չափանիշն է բոլոր իրականութեան, որովհետեւ Ա՛ն է Ճշմարտութիւնը, Կեանքը և Ճամբան:

Աստուծոյ կարիքն ունի մարդ միշտ հաստուննալու համար հոգիով և միտքով, այսինքն հասնելու համար գերագոյն կատարելութեան որ կեանքի մեծագոյն արուեստն է:

Հունտը ծա՛ռ ըլլալու կը ճգտի, մանուկը՝ չափահաս, տգէտը՝ գիտո՛ւն: Աշխարհի բուսական ու կենդանական կեանքը անդուլ ջանք մըն է, ճգտում մը, զօրութենէ՝ դէպի արդիւնաբերութիւն, անկատարելութենէ՝ դէպի կատարելութիւն:

Հաւատացեալ մը կարիքը ունի հոգեկան հասունութեան, եկեղեցին այդ լինելիութեան դայեակը ըլլալու է: Այս մասին Պօղոս առաքեալ կը գրէ ըսելով.

«Մինչեւ բոլորս հասնինք հաւատքի մէկ միութեան և Աստուծոյ Որդիին ճանաչողութեան, մինչեւ հասնինք հաւատքի չափահասութեան, Քրիստոսի կատարեալ նմանութեան:»--Եփես. Դ.13:

Պատմութիւնը կրնանք նկատել, որպէս միջոց յառաջացումի դէպի կատարելութիւն:

«Ճիշտ այնպէս ինչպէս որ մայր մը կրնայ իր նորածինին ուտելիք տալ, բայց նորածինը տակաւին անկարող է ուտել իր տարիքին անյարմար ուտելիքը, այնպէս ալ Աստուած կրնար սկիզբէն մարդուն կատարելութիւն տալ, բայց մարդ արարածը տակաւին նորածին ըլլալով, չէր կրնար զայն ընդունիլ»--Ս.

Երանոս Լիոնի Հայրապետը (125-203):

**«Գեղեցիկին և բարիին միացումէն կը ծնի Գերագոյն Կատարելութիւնը»:**

Ապրիլ 2, 2000 Թորոնթօ
Ալպէռ Նորատունկեան
Հայ-Քրիստոնեայ